

KONKURENCES PADOMES DARBA AKTUALITĀTES 2015. GADĀ

1. 2015. gadā Konkurences padomei (KP) saglabājas trīs darbības pamatvirzieni. Tie ir:
 - nesaudzīga vēršanās pret smagākajiem konkurences tiesību pārkāpumiem, pirmām kārtām karteljiem;
 - aktīva konkurences kultūras veicināšana sabiedrībā, ilgtermiņā mazinot konkurences pārkāpumu iespējamību;
 - iestādes rīcībspējas stiprināšana, konkurences aizsardzības procesu efektīvāka vadība.
2. Vērtējot pēdējo gadu konkurences pārkāpumu tendences, paredzams, ka arī šogad lielāko daļu no pārkāpumu lietām, visticamāk, veidos iepirkumu kartelji. Tā nav iepriecinoša statistika, ka Latvijā, lai uzvarētu publiskajos iepirkumos, konkurenti nereti saskaņo piedāvājumus, cenas un dalības nosacījumus, kā rezultātā iepirkuma rīkotāji pārmaksā, neiegūst vēlamu kvalitāti un pakalpojumu klāstu. Pozitīvi vērtējams ir tas, ka šādus kartelus aizvien biežāk palīdz atklāt pašu iepirkumu rīkotāju ziņojumi, kas saņemti pēc KP rīkotajiem semināriem, kuros skaidrojam kartelju pazīmes publiskajos iepirkumos. Arī šogad KP turpinās aktīvi sadarboties ar iepirkumu rīkotājiem, kā arī attīstīt sarežģītas ekonomiskās un IT analīzes metodes aizliegtu vienošanos atklāšanai. KP turpinās veicināt arī to tirgus dalībnieku, kas iesaistījušies kartelī vai zina par tā esamību, līdzdalību konkurences pārkāpumu atklāšanā, aicinot informēt par šiem pārkāpumiem KP. Jācer, ka uzņēmēji novērtēs pērn praksē jau veiksmīgi iedzīvinātās [ieciētības programmas](#) iespējas, kā arī bez bažām izmantos [anonīmās ziņošanas rīku](#) iestādes mājaslapā

KP arī turpmāk būs svarīgi, lai uzņēmēji apzinās savas tiesības un informē iestādi par citiem būtiskiem konkurences tiesību pārkāpumiem, piemēram, dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu vai nepaziņotām uzņēmumu apvienošanām, kuru dēļ cieš tirgus un patērētāji, jo tiek mākslīgi sadārdzinātas cenas, samazināta preču un pakalpojumu kvalitāte vai ierobežotas inovācijas. Attiecībā pret smagākajiem konkurences pārkāpumiem KP vērsīsies iespējami bargi, lai sodītu par pārkāpumiem spētu negodprātīgos tirgus dalībniekus atturēt no vēlmes nopelnīt negodīgā ceļā.

3. KP turpinās attīstīt dažādu tautsaimniecības nozaru ekspertīzi, lai pārzinātu norises dažādos tirgus sektoros un spētu ātri reaģēt uz iespējamiem kropļojumiem. Padziļinātai tirgu izpratnei turpināsim pērn iesāktās, kā arī uzsāksim vairākas jaunas tirgus uzraudzības. Tās pamatā aptvers tirgus, kuros piedāvātās preces un pakalpojumi ir būtiski ikvienam Latvijas patērētājam: pārtikas un citu patēriņa preču ražošana un izplatīšana, mazumtirdzniecība, medicīnas un farmācijas pakalpojumu nodrošināšana, dažādu finanšu pakalpojumu pieejamība, elektroenerģijas pakalpojumu tirgus, t.sk. saistībā ar mājtsaimniecībām sniegto pakalpojumu liberalizāciju, telekomunikāciju pakalpojumi, arī agrāk nekad vēl nepētītā apbedīšanas pakalpojumu tirgus uzraudzība, u.c. Tāpat šogad KP pašu spēkiem veiks arī apjomīgu tirgus pētījumu par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Latvijā, vērtējot konkurences situācijas attīstību dažādos apsaimniekošanas posmos un teritorijās ([informācija par tirgus uzraudzībām](#)).
4. Konkurences kultūras veicināšana sabiedrībā ieņem aizvien nozīmīgāku lomu KP darbībā. Tas zināmā veidā kļūst par tādu kā KP pamatpakalpojumu, kam jālīdzsvaro iestādes aizvien nesaudzīgāka attieksme pret Konkurences likuma (KL) pārkāpējiem. Mēs apzināties, ka

konkurences aizsardzības iestādes darbības primārais mērķis ir veidot tādu uzņēmējdarbības vidi, lai godīgas konkurences rezultātā tā nodrošina ieguvumus sabiedrībai – konkurētspējīgāku cenu, augstākas kvalitātes un inovāciju veidā. Lai ilgtermiņā preventīvi mazinātu konkurences pārkāpumu skaitu, konkurences kultūras veicināšana pamatā aptvers trīs galvenos pasākumu kompleksus.

Pirmais attieksies uz tirgus dalībniekiem, lai tie visā Latvijā saņem informāciju:

- par konkurences pārkāpumu būtību un tādējādi atturas no to īstenošanas vai turpināšanas;
- par konkurences tiesību korporatīvās atbilstības programmām kā līdzekli, lai ne tikai uzņēmumu vadītāji, bet arī darbinieki neiesaistītos aizliegtās vienošanās ar konkurentiem;
- par atbalstāmajiem un veicināmajiem sadarbības veidiem, lai mazie un vidējie uzņēmumi stiprinātu savu konkurētspēju;
- par dominējošo uzņēmumu dažkārt piekopto ļaunprātīgo praksi pret klientiem un piegādātājiem, kas situācijās, ja izmantota tirgus vara, ir KL pārkāpums.

Otrais aktivitāšu komplekss ietvers publisku personu konsultēšanu par konkurences jautājumiem un viedokļa paušanu šai sakarā. Ne tikai privāti komersanti, bet arī publiskas personas ar savām darbībām un lēmumiem var kropļot konkurenci, noslēdzot tirgu un radot priekšrocības atsevišķiem tirgus spēlētājiem, tādējādi negatīvi ietekmējot publisko pakalpojumu saņēmēju un nodokļu maksātāju iespēju izvēlēties tiem vēlamu pakalpojumu. Šai sakarā KP darbības būs gan proaktīvas, t.i., aktīvi iestājoties par konkurences kropļojumu risku novēršanu sektoros, kur šos riskus tirgu efektīvai funkcionēšanai esam konstatējuši, gan arī reaktīvas, t.i., veicot normatīvo aktu vai to projektu un izstrādājamo politiku ietekmes novērtējumu. Šā gada sākumā KP plāno nodot publiskajām konsultācijām konkurences novērtēšanas vadlīnijas, pēc kuru apstiprināšanas nekavējoties uzsāksim publisku personu un citu sadarbības partneru informēšanu un izglītošanu jautājumos par konkurences ietekmes izvērtēšanas iespējām publisku lēmumu izstrādes stadijā.

Savukārt **trešais** aktivitāšu komplekss aptvers augstākās mācību iestādes, kur izglītību gūst topošie uzņēmēji un publisku funkciju veicēji, lai jau studiju gados stiprinātu izpratni par konkurences pārkāpumu kā netaisnīgas ienākumu pārdales ekonomiski noziedzīgo būtību. Turpināsim jau iepriekšējos gados iedibināto veiksmīgo sadarbību ar Stokholmas Ekonomikas augstskolu un citām augstskolām, kā arī piedāvāsim jaunus apmācību ciklus.

5. Lai efektīvāk veiktu darbības abos iepriekšminētajos pamatvirzienos – nesaudzīgi vēršoties pret konstatētajiem pārkāpumiem un preventīvi pasargājot sabiedrību no jauniem konkurences pārkāpumiem –, KP nepieciešams stiprināt savu kapacitāti. Konkurences eksperta darbs prasa vienlaikus aizvien plašākas ekonomikas, IT zināšanas, konkurences tiesiskā ietvara pārzināšanu, kā arī spēju attīstīt sarežģītus juridiskus un ekonomiskus konceptus. Ikviens KP darbinieks darba gadu gaitā kļūst multifunkcionāls, spējot orientēties iepriekš minētajos jautājumos. Par tādiem darbiniekiem jāturpina veidot arī jaunpieņemtos ekspertus. Ar katru gadu konkurences aizsardzības jomā paveras aizvien plašāks darba lauks, kam nepieciešami atbilstoši un pielāgoti risinājumi, piemēram, publisko personu darbību uzraudzība, veselu nozaru normatīvā regulējuma analīze vai padziļināta konkurences attīstības procesu izvērtēšana noteiktos sektoros sakarā ar to

nepietiekamo sniegumu. KP cilvēkresursi ir ierobežoti, un tāpēc no visa plašā konkurences problēmu klāsta mums jāspēj atsijāt mazāk būtiskās, kuras iespējams risināt ar citiem līdzekļiem, bez lietas rosināšanas, bet gan, piemēram, pārrunu, mediācijas, brīdinājuma ceļā vai arī citās, problēmas risināšanai piemērotākās institūcijās. 2014. gadā pieņemtie Prioritizācijas stratēģijas principi skaidri iezīmē KP mērķi koncentrēties uz būtiskiem pārkāpumiem, kuru atklāšana un novēršana lielāko ieguvumu dos patērētājiem un ekonomikai.

6. Vienlaikus mēs apzināmies atbildību sabiedrības priekšā par to, cik efektīvi un racionāli par valsts piešķirtiem līdzekļiem veicam sev uzticētos uzdevumus. Mūsu darbību saprotamība, pārskatāmība un atbildība sabiedrības priekšā ir tas, ko no mums sagaida, un to mēs arī turpināsim nodrošināt, gan regulāri tiekoties ar uzņēmējiem, to organizācijām, skaidrojot pieņemtos lēmumus, uzliktos sodus, jauninājumus, gan arī saņemot ieteikumus, kuriem tirgiem vai konkurences problēmām jāpievērš īpaša uzmanība. Priecājamies, ka pērn sadarbība ar Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, kā arī daudzām valsts pārvaldes iestādēm, t.sk. tiesībsargājošām, iegājusi jaunā abpusēji aktīvākā sadarbības gultnē, un izmantosim tās sniegtās iespējas arī šogad.
7. Konkurences aizsardzības procesu efektīvāka vadība tiks nodrošināta ne vien pilnveidojot izpēti, informācijas apriti un kvalitātes vadību iekšēji, bet arī publiski, par to sniedzot skaidrojumus un veidojot vadlīnijas arī tirgus dalībniekiem un sadarbības partneriem. Šogad KP sagatavos virkni dokumentu, piemēram, konkurences novērtēšanas vadlīnijas – ieteikumus valsts un pašvaldību institūcijām normatīvo aktu izstrādē un lēmumu pieņemšanā, kas var ietekmēt konkurenci –, uzņēmumu apvienošanās vadlīnijas, mutiskās uzklaušanās vadlīnijas, kā arī vadlīnijas izlīguma un administratīvā līguma noslēgšanai. Par šiem dokumentiem diskutēsim KP rīkotajos forumos un apspriedēs ar tirgus dalībniekiem, advokātiem un citiem juridiskās palīdzības sniedzējiem, lai KP uzsāktās vai plānotās darbības sabiedrībai būtu paredzamas, skaidras un saprotamas.

2015. gada pirmā puse Latvijā paies prezidentūras gaisotnē. Viens no Latvijas starptautiski atpazīstamiem veikumiem konkurences jomā būs 7. maijā Eiropas prezidentūras ietvaros rīkotā Eiropas Konkurences dienas konference „Plašākas iespējas efektīvākai konkurences aizsardzībai”. Esam pārliecināti, ka tās galvenās tēmas – lielo mazumtirgotāju un piegādātāju attiecību un patērētāju ieguvumu jautājumi, konkurences neitralitātes nodrošināšanas problemātika starp publiskajiem un privātajiem tirgus spēlētājiem, karteļu izmeklēšana – un runātāji, pasaules līmeņa konkurences eksperti un teorētiķi, spēs piesaistīt plašu dalībnieku loku gan no ārvalstīm, gan Latvijas, stiprinot konkurences tiesību piemērošanas praksi un konkurences politikas attīstību.

Skaidrīte Ābrama

Konkurences padomes priekšsēdētāja